

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.
te Leeuwarden

Jaarverslag 2009

Inhoud

Blad

Bestuursorganen	3
Jaarstukken	4
Bericht van de Raad van Commissarissen	5
Jaarverslag van de Raad van Bestuur	6
Jaarrekening	13
Geconsolideerde jaarrekening	14
Geconsolideerde balans per 31 december 2009	15
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2009	17
Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2009	19
Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	21
Algemeen	21
Enkelvoudige jaarrekening	37
Enkelvoudige balans per 31 december 2009	38
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2009	40
Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening	42
Overige gegevens	49
Accountantsverklaring	50

Bestuursorganen

Ledenraad

De heer E.J. Boiten	Munein
De heer M. Dijkstra	Franeker
Mevrouw M.C.W. van Hall-Disch	Leeuwarden
De heer S.S. Hellinga	Dokkum
De heer H.A. Hofmeester	Leeuwarden
De heer A.B. de Jong	Heerenveen
De heer G.N.J. Rolf	Leeuwarden
De heer G.L.G. Schweigmann	Leeuwarden
De heer R.K. Sepp	Drachten
De heer mr. T.J.C. Spijkervet	Leeuwarden
De heer R. Tigchelaar	Drachten
Mevrouw P. van der Zee	Bolsward

Raad van Commissarissen

De heer ir. C.B. Mulder, voorzitter	Leeuwarden
De heer J.M.A. de Boer, vice-voorzitter	Stompetoren
De heer W.O. Sierksma	Leeuwarden

Auditcommissie

De heer W.O. Sierksma, voorzitter	Leeuwarden
De heer J.M.A. de Boer	Stompetoren

Raad van Bestuur

De heer S. Hijlkema, voorzitter	Midwoud
De heer B.P. Posthumus	Bolsward

Jaarstukken

- Bericht van de Raad van Commissarissen
- Jaarverslag van de Raad van Bestuur
- Jaarrekening
- Overige gegevens

Bericht van de Raad van Commissarissen

In 2009 zijn door de ledenraad tijdens de reguliere ledenraadsvergadering gehouden op 18 mei 2009, de volgende besluiten genomen:

- De jaarrekening over het boekjaar 2008 is goedgekeurd en het resultaat is aan de vrije reserves toegevoegd.
- Decharge is verleend aan de Raad van bestuur voor het in 2008 gevoerde beleid.

In 2009 is afscheid genomen van de commissarissen, mevrouw mr. H.A.M. Adema-Hoyer, de heer ing. B.P.S. de Boer, de heer U. Dijkstra en de heer mr. P. Riedstra. Daarnaast is er na een 25 jarig dienstverband afscheid genomen van de heer S. Dol, de voorzitter van de Raad van Bestuur. De Raad van Commissarissen en de Ledenraad zijn alle betrokkenen zeer erkentelijk voor hun jarenlange inzet en bijdrage aan onze maatschappij.

Per 1 november 2009 is de heer S. Hijlkema benoemd tot nieuwe voorzitter van de Raad van Bestuur. Tezamen met de heer B.P. Posthumus vormt hij vanaf deze datum de Raad van Bestuur.

Organisaties van openbaar belang zoals verzekeraars hebben de wettelijke verplichting tot het instellen van een auditcommissie. De auditcommissie is bij de Leeuwarder Onderlinge samengesteld uit een tweetal leden van de Raad van Commissarissen. De auditcommissie heeft zich inmiddels door het houden van interviews met de Raad van Bestuur en de Controller een goed beeld kunnen vormen van de wijze waarop de administratie is ingericht en de kwaliteit van de gepresenteerde cijfers. Daarvan is verslag gedaan in de vergadering van de Raad van Commissarissen van 28 april 2010.

In overeenstemming met artikel 16 van de statuten bieden wij u hierbij de door de Raad van Bestuur opgemaakte jaarrekening en het jaarverslag van het boekjaar 2009 aan. De jaarrekening, die door Deloitte Accountants BV is gecontroleerd en voorzien is van een goedkeurende verklaring is door de Raad van Commissarissen in zijn vergadering van 28 april 2010, na bespreking met de Raad van Bestuur en de externe registeraccountant, goedgekeurd.

De voorgestelde resultaatbestemming is opgenomen in dit verslag.

Wij stellen u voor in de op 20 mei 2010 te houden ledenraadsvergadering de jaarrekening vast te stellen.

De Raad van Commissarissen bedankt alle medewerkers voor hun inzet en betrokkenheid voor onze maatschappij gedurende het verslagjaar. Deze inzet is bepalend voor het succes van onze maatschappij en de kwaliteit van de dienstverlening aan onze leden.

De heer Ir. C.B. Mulder

voorzitter

De heer J.M.A. de Boer

vice-voorzitter

De heer W.O. Sierksma

commissaris

Jaarverslag van de Raad van Bestuur

Algemeen

Het boekjaar 2009 was voor de Leeuwarder Onderlinge een jaar van vele bestuurlijke veranderingen. Na een dienstverband van exact 25 jaar, heeft de heer S. Dol, zijn functie als voorzitter van de Raad van Bestuur neergelegd en is opgevolgd door de heer S. Hijlkema. Uiteraard is dit niet ongemerkt voorbijgegaan. Aan de heer Dol is een afscheidsreceptie aangeboden in het nieuwe WTC-gebouw in Leeuwarden. Deze receptie was drukbezocht door de vele relaties en contacten uit de (her-) verzekeringsbranche. Ook binnen de Raad van Commissarissen hebben zich binnen dit boekjaar een aantal veranderingen voorgedaan, waardoor een vrijwel geheel nieuw bestuur is ontstaan.

Het boekjaar 2009 is voor de Leeuwarder Onderlinge een matig jaar geweest. Het premie-inkomen daalde in het afgelopen boekjaar zeer gering. Dit ondanks het doorvoeren van een forse premieverlaging over grote delen van de bestaande portefeuille. De waarde van de beleggingen is met het gedeeltelijke herstel van de financiële markten gestegen. Daardoor is ook een deel van de daling van het eigen vermogen van de maatschappij uit 2008 weer gecompenseerd.

De nieuwe Raad van Bestuur heeft zich, samen met de Raad van Commissarissen, ten doel gesteld gedurende het jaar 2010 een nieuwe strategie te ontwikkelen teneinde de Leeuwarder Onderlinge tot groei te brengen, om ook in de toekomst de dienstverlening aan onze leden te kunnen waarborgen en verder verbeteren.

Economische ontwikkelingen

In 2009 zijn de gevolgen van de wereldwijde kredietcrisis goed voelbaar geweest. In bijna alle sectoren van de economie was er sprake van een teruggang. Het vertrouwen in de economie was laag, met als gevolg dalende consumptie en minder investeringen.

De Nederlandse schadeverzekeringsmarkt

Zowel de resultaten als de solvabiliteit van de Nederlandse schadeverzekeraars verbeterden over 2009. Sectorbreed werd weer winst gemaakt. Dit herstel is fragiel en staat of valt grotendeels met het herstel op de financiële markten. Daarbij zijn de vooruitzichten voor veel verzekeraars niet gunstig. De winstgevendheid van het kernbedrijf staat onder druk ten gevolge van de economische teruggang en bleef in 2009 onder het langjarig gemiddelde. Het kelderen van de verkopen op de automarkt deed de premieomzet van de branche motorrijtuigen inzakken, temeer omdat juist nieuwe aankopen een belangrijk deel van de omzet vormen. In de branche brand bleef de schadelast hoog vanwege een hoog aantal grote branden.

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen UA

Het resultaat van de Leeuwarder Onderlinge is in het 160^e boekjaar afgesloten met een winst van € 236.150 voor belastingen. De winst werd positief beïnvloed door een gedeeltelijk herstel van de waarde van de beleggingen ten opzichte van 2008, alsmede door de opbrengst van de beleggingen en door een goed resultaat bij de herverzekeringsdochter Leon Re. Daar tegenover stonden incidentele kosten, zoals extra pensioenlasten ten gevolge van pensionering van de voorzitter van de Raad van Bestuur, extra kosten voor extern advies en de kosten voor de werving van een nieuwe voorzitter van de Raad van Bestuur. Het premie-inkomen van de maatschappij daalde zeer gering ondanks de toepassing van een premieverlaging over een groot deel van de portefeuille om tot een meer marktconforme aanbieder te kunnen komen. De totale bruto schadelast is vastgesteld op € 2.119.000, hetgeen overeenkomt met een schadepercentage van 37%. In 2008 bedroeg de schadelast € 1.520.000 en was het schadepercentage 27%.

Branche brand:

In de branche brand hebben zich geen noemenswaardige schaden voorgedaan. De grootste brandschade is geheel binnen het eigen behoud van de maatschappij gebleven.

Branche aansprakelijkheid:

Het bruto schadebedrag in deze branche werd vastgesteld op € 335.000. Met een premie-inkomen van € 306.000 in deze branche komt de schaderatio daarmee uit op 113. Het resultaat in deze branche wordt dit boekjaar sterk negatief beïnvloed door een forse toevoeging aan de schadereserve van € 190.000 voor een schade uit 1996.

Branche ongevallen:

Deze branche is met een premie-inkomen van € 38.000 een zeer geringe branche. De schaderatio in dit boekjaar is vastgesteld op 73 hetgeen voor deze branche relatief hoog is.

Branche rechtsbijstand:

Het premie-inkomen in deze branche is het afgelopen jaar gestegen naar ruim € 53.000. De schaderatio in deze branche is redelijk constant en marktconform.

Overige branches:

Het vastgesteld schadebedrag in de branche motorrijtuigen bedroeg ruim € 72.000 en in de branche transport ruim € 29.000. De schaderatio's bedroegen respectievelijk 91 en 58.

Volmachttekening

In 2009 is verdere uitvoering gegeven aan het beleid om waar mogelijk voeding te geven aan de volmachttekening in de branches verkeer en recreatie. Hierdoor is het premie-inkomen in deze tekening met ruim 20% gestegen naar ruim € 438.000. Het resultaat in de volmachttekening is zowel voor onze maatschappij als de volmachtgever weer winstgevend geweest, waardoor evenals voorgaand jaar weer een winstuitkering is gerealiseerd.

Herverzekering

Zowel de structuur van de herverzekeringscontracten als de ingekochte herverzekeringscapaciteit zijn ten opzichte van de twee voorgaande boekjaren ongewijzigd gebleven. Door een geringe verlaging van de marktprijzen is er iets minder premie betaald aan herverzekeraars. Voor de branche brand is voornamelijk non-proportionele herverzekering ingekocht. Uitsluitend voor een gering aantal grotere risico's wordt een deel proportioneel herverzekerd. De overige branches worden op basis van proportionele contracten herverzekerd. In het kader van de voorgenomen liquidatie van onze herverzekering dochter Leon Re, is in het boekjaar 2009 nagenoeg geen gebruik gemaakt van haar capaciteit.

Kosten

In het boekjaar 2009 zijn de kosten gestegen met ruim € 122.000 naar € 2.944.000.

De omzet

De omzet bestaande uit bruto premie-inkomsten, de beleggingsopbrengsten en de opbrengsten uit overige activiteiten bedroeg € 6.620.000.

Beleggingen

In de beleggingsportefeuille zijn geringe wijzigingen aangebracht. Het belegd vermogen in obligaties bedraagt per ultimo 2009 € 2.199.000. De obligaties zijn gewaardeerd op de actuele waarde. Het gemiddeld rendement op de obligatieportefeuille bedraagt 4%. De waardering van de aandelenportefeuille geschiedde naar beurskoers per 31 december 2009. De waarde van de aandelenportefeuille is als gevolg van het aantrekken van de financiële markten met € 1.105.000 gestegen naar € 6.363.000. Hiermee is slechts een deel van het verlies uit 2008 goedge maakt. Doordat de aankoopprijs van onze aandelen erg laag is, behoeft net als in 2008 slechts een gering deel van de herwaardering te worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening.

Deelnemingen

Slechts een zeer gering deel van de herverzekeringspremie werd in 2009 nog door de Leeuwarder Onderlinge gecedeerd aan haar dochter Leon Re. Hierdoor zijn de opbrengsten uit beleggingen nagenoeg de enige inkomstenbron en wordt binnen Leon Re nauwelijks risico gelopen. Als gevolg hiervan had Leon Re een positieve bijdrage in het resultaat. Leon Vastgoed BV presteerde naar verwachting. Per 29 december 2009 heeft Leon Holding BV het resterende minderheidsbelang van 35% in Assurantie Kompas BV gekocht, waardoor zij per die datum een 100% belang heeft in deze BV. Daarnaast wordt de financiering van een aantal assuratiekantoren gedeeltelijk door Leon Holding BV verzorgd.

Solvabiliteit

De aanwezige solvabiliteit bij de Leeuwarder Onderlinge bedraagt per 31 december 2009 € 12.926.000. Het bedrag waarover de maatschappij wettelijk moet beschikken bedraagt € 3.500.000. Wij voldoen hiermee ruimschoots aan de wettelijk vereiste solvabiliteitsmarge. Gebaseerd op de omvang en samenstelling van onze portefeuille, het conflagratierisico, de schadehistorie en de ingekochte herverzekeringscapaciteit vinden wij een minimale solvabiliteit € 7.500.000 wenselijk. In 2012 wordt Solvency II ingevoerd, een nieuw toezichtkader voor verzekeraars. Dit toezichtkader is een meer risico gebaseerd toezicht, waarbij het minimaal vereiste kapitaal wordt bepaald aan de hand van de daadwerkelijk risico's waaraan een maatschappij is bloot gesteld. Alhoewel de exacte definities nog niet bekend zijn, is de verwachting wel dat dit zal leiden tot hogere kapitaaleisen voor verzekeraars. Gebaseerd op de huidige inschatting van de nieuwe wetgeving en de thans aanwezige solvabiliteitsmarge, verwachten wij ook ruimschoots te kunnen voldoen aan deze hogere eisen.

Resultaat

Het uiteindelijk resultaat na belastingen over het boekjaar 2009 bedraagt ruim € 284.000 en is vooruitlopend op de definitieve vaststelling van de jaarrekening naar het eigen vermogen overgeboekt. Het eigen vermogen steeg met € 954.000 naar € 15.334.000.

Personeel

Het succes van onze maatschappij is sterk afhankelijk van de inzet en betrokkenheid van onze medewerkers en de door hen geleverde kwaliteit van dienstverlening aan onze klanten. Het financiële resultaat van 2009 stemt tot tevredenheid. Graag willen wij onze medewerkers bedanken voor hun inzet. Gemiddeld hebben wij ruim 20 medewerkers in dienst. Wij verwachten dat het aantal medewerkers het komende jaar niet zal wijzigen.

Risicoparagraaf

Het beleid van de Leeuwarder Onderlinge ten aanzien van risicobeheersing en de mate waarin zij blootstaat aan die risico's alsmede de methoden en mate waarin deze risico's door de Leeuwarder Onderlinge worden gemitigeerd staan hieronder vermeld. Deze analyse is uitgevoerd door de directie. Deze analyse is gedaan volgens de Firm-methode, een risicoanalysemethode, gericht op financiële instellingen. De bedoeling van de methode is dat voor elk risico een inschatting gemaakt wordt van de kans en de gevolgen hiervan. Vervolgens worden er interne beheersmaatregelen genomen om risico's te beperken.

Marktrisico's

Valuta- en renterisico

Het valutarisico wordt gelopen als wordt belegd in vreemde valuta. De Leeuwarder Onderlinge is nagenoeg uitsluitend werkzaam in Nederland. Het valutarisico voor de Leeuwarder Onderlinge heeft alleen betrekking op beleggingsposities van dochtermaatschappij Leon Re. Leon Re heeft een gering bedrag belegd in CHF. Het valutarisico wordt als gering gekwalificeerd. Met renterisico wordt bedoeld dat rentefluctuaties ongewenste effecten teweegbrengen op de balans of in het resultaat. Er is sprake van een laag renterisico. Alleen de beleggingen in obligaties, een verstrekte geldlening en personeelshypotheek zijn balansposities die gevoelig zijn voor rentefluctuaties. Het renterisico wordt voornamelijk beheerst door aanpassing van het duration beleid

Prijrisico

Het risico van veranderingen in de waarde van de portefeuille als gevolg van wijzigingen in marktprijzen. Dit betreft de beleggingsportefeuille. De Raad van Bestuur heeft een beleggingsplan opgesteld welke jaarlijks wordt voorgelegd aan de RvC. Door voldoende spreiding te realiseren over aandelen, obligaties, hypotheek, onroerende zaken, deposito's en deelnemingen is het beleggingsrisico aanvaardbaar.

Liquiditeitsrisico

Leeuwarder Onderlinge maakt gebruik van meerdere bancaire instellingen. Het beleid is erop gericht dat activa snel omgezet kunnen worden in liquide middelen ten behoeve van korte termijn verplichtingen, zonder dat hierbij onaanvaardbare verliezen optreden.

Kredietrisico

De Leeuwarder Onderlinge heeft zowel vorderingen op polishouders als op tussenpersonen en eventueel herverzekeraars. In de vorderingen op polishouders is geen significante concentratie van kredietrisico vastgesteld. Er is een maandelijkse controle op alle vorderingen, waarbij bij achterstand in betaling direct tot actie wordt overgegaan. In het algemeen heeft de doelgroep een hoge moraliteit en het aantal oninbare vorderingen is laag. De liquide middelen staan bij banken die minimaal een A-rating hebben. Het risico met betrekking tot het niet nakomen van verplichtingen door herverzekeraars wordt gemitigeerd door alleen zaken te doen met voldoende kredietwaardige herverzekeringsmaatschappijen (minimaal

A-rating volgens internationale rating offices) alsmede door spreiding van het risico over meerdere herverzekeraars. De rekening courant saldi met tussenpersonen worden bewaakt in relatie tot de omvang van de daarop plaats vindende boekingen. Aan een drietal tussenpersonen is een lening verstrekt. Hierop vinden maandelijks aflossingen plaats middels automatische incasso. De aflossingschema's worden daarbij tot op heden correct nageleefd.

Verzekeringsrisico's:

Het verzekeringstechnische risico is het risico dat de omvang en het tijdstip van uitgaande kasstromen in verband met materiële risico's, zoals schadeclaims, niet overeenstemmen met de verwachtingen. De schadeportefeuille van de Leeuwarder Onderlinge is voornamelijk vertegenwoordigd in de branche brand en in aansprakelijkheid.

Risicobeleid

Er is een beperking van het verzekeringsrisico door aanwezigheid van een stelsel van procedures en criteria voor productontwikkeling, acceptatie en reservering. De ontwikkeling van de portefeuille wordt periodiek gevolgd door de directie. Periodiek worden rapportages opgesteld ten behoeve van de directie, waarin kostenontwikkeling, omzet, schade, portefeuilleverloop, premies en aantallen, worden gerapporteerd.

De voorzieningen voor het schaderisico waaronder brand en aansprakelijkheid zijn gebaseerd op historische ervaringen met de schadeafwikkeling in de eigen tekening. Een actieve schaderegeling en een prudent reserveringsbeleid staat hoog in het vaandel.

Samenstelling schadeverzekeringsportefeuille

De directie heeft acceptatierichtlijnen opgesteld en laat in geval van een nieuwe aanvraag een risico-inspectie uitvoeren. Iedere nieuwe klant wordt gescreend door FISH (Fraude en Informatie Systeem Holland). Bij twijfel over het morele en/of technische risico zal een nader onderzoek volgen. De risico's wat betreft de werkzaamheden is door voldoende functiescheiding geborgd. Polisvoer en poliscontrole zijn gescheiden verantwoordelijkheden en gebeurt door verschillende medewerkers.

Catastrofe

Concentratie van verzekeringstechnische risico's. Het risico van de schadeportefeuille van de Leeuwarder Onderlinge is verspreid over heel Nederland. Concentratie van risico's komt binnen de branche Brand voor, waarbij het conflagratierisico een belangrijke factor is. De directie sluit diverse herverzekeringscontracten af. Het concentratierisico is voldoende afgedekt in het catastrofe herverzekeringscontract. Catastrofeschaden zoals storm (op basis van de kans van 1 op de 250 jaar) zijn herverzekerd. Schaden ten gevolge van terrorisme zijn herverzekerd via de pool van Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden.

Frauderisico's schadeverzekeringsportefeuille

Onrechtmatig claimgedrag van polishouders komt relatief weinig voor doordat zij een moreel hoog niveau hebben. De Leeuwarder Onderlinge heeft een gedragscode en waarborgen binnen de interne processen die de mogelijkheid van interne fraude verkleinen.

Beheersing risico's van de schadeverzekeringsportefeuille

De risico's worden beheerst door risicobeleid, inzicht in de betreffende factoren en door toetsing. Er is diversificatie en homogeniteit van de verzekerde risico's. Er is een herverzekeringsbeleid, onzekerheden worden vermeden door een goede procesbeheersing en goede bewakingsprocedures, en een duidelijke vastlegging van verzekerde risico's in overeenkomsten.

Herverzekeringsbeleid

Het herverzekeringsbeleid biedt bescherming tegen extremen in de schadelast binnen de diverse verzekeringsportefeuilles. Hierbij worden de verliezen die voortvloeien uit calamiteiten beperkt tot niveaus die passen bij het risicoprofiel. Het herverzekeringsbeleid wordt vastgesteld aan de hand van risicoanalyses op de diverse portefeuilles, de omvang van de portefeuille, de aard van de verzekeringstechnische risico's, de resultaten, de risicoaversie en de financiële draagkracht van de onderneming.

In de herverzekeringscontracten is gekozen voor een eigen behoud in overeenstemming met de omvang van de diverse portefeuilles. Er is een geïntegreerd herverzekeringsprogramma van kracht. Zeer grote risico's worden vanuit risicoperspectief op individuele basis herverzekerd. Er is een afzonderlijk contract voor catastroferisico's. Het eigen behoud van zowel het exces of loss als het catastrofe programma is ongewijzigd gebleven in 2009.

De Leeuwarder Onderlinge heeft haar herverzekeringscontracten ondergebracht via een herverzekeringsmakelaar bij diverse herverzekerders. De selectie van herverzekerders is gebaseerd op verschillende criteria zoals creditrating en het realiseren van spreiding van het panel van herverzekerders.

Operationele risico's

Operationele risico's kunnen worden omschreven als verliezen die ontstaan als gevolg van falende systemen, het niet aanwezig zijn of niet werken van de interne controle/beheersingsmaatregelen of door menselijk gedrag. Operationele risico's worden binnen alle relevante verzekeringstechnische processen (inclusief beleggingen) beheerst met behulp van gedefinieerde controles. De bedrijfsprocessen zijn beschreven, controles nader gedefinieerd en er is voorzien in het testen van deze controles. Met regelmaat vindt rapportering over bevindingen naar aanleiding van uitgevoerde onderzoeken plaats.

De risico's wat betreft de werkzaamheden is door voldoende functiescheiding gewaarborgd. Polisinvvoer en poliscontrole zijn gescheiden verantwoordelijkheden en gebeurt door verschillende medewerkers. Iedere excasso wordt gecontroleerd en gefiatteerd door de directie en controller voordat de betaling wordt gedaan. Er is een functiescheiding tussen het voorbereiden van de betaling en het betaalbaar stellen.

IT-risico continuïteit en performance

IT-risico's hebben te maken met de gevoeligheid voor een ontoereikende IT-infrastructuur (hardware, netwerken, software, gegevens en processen), waardoor bedrijfsprocessen en informatievoorziening onvoldoende worden ondersteund. De ICT is in 2009 op andere wijze georganiseerd. Hiermee is een belangrijke stap gezet naar centralisering van ICT-kennis en vaardigheden. Tevens is ook een betere aansluiting met en monitoring van de uitbestedingpartner gewaarborgd. Er wordt veel aandacht besteed aan het terugdringen van operationele risico's. De uitbestedingpartner richt haar organisatie thans zodanig in dat naar alle waarschijnlijkheid binnen afzienbare tijd een SAS 70 type II verklaring wordt ontvangen, waarbij de werking van de belangrijkste beheersingsmaatregelen door haar externe auditor is getoetst. Naar aanleiding van de beoordeling van de ICT uitwijkmogelijkheden in 2008 zijn aanvullende interne beheersingsmaatregelen getroffen. Alle kritische bedrijfsapplicaties zijn in kaart gebracht, beoordeeld en in een uitwijk-testplan betrokken. De Leeuwarder Onderlinge maakt gebruik van moderne hard- en software. De server waarop de polis- en financiële administratie draait, heeft harde schijven in RAID opstelling met een noodstroomvoorziening. Dagelijks wordt een volledige back-up verzorgd. De back-up tape wordt buiten het pand bewaard. Er is een uitwijk functionaliteit bij onze software leverancier inclusief vier werkplekken. In de testomgeving worden upgrades getest. Langdurige uitval van de server wordt voorkomen door middel van een continuïteitscontract bij de leverancier. Doorlopend vindt uitgebreid systeembeheer plaats. De toegang tot het netwerk is beveiligd met een unieke gebruikersnaam en wachtwoord. Autorisaties zijn gekoppeld aan de functie en de systeembeheerder

kent deze autorisaties toe. Daarnaast zorgt de systeembeheerder voor beveiliging van mappen en het sleutelbeheer van de serverruimte.

De directie van de Leeuwarder Onderlinge heeft in 2009 een externe partij opdracht gegeven om een strategisch informatie beveiligingsbeleid op te stellen.

Uitbestedingsrisico

De Leeuwarder Onderlinge heeft haar salarisverwerking uitbesteed aan ADP, die hiervoor gecertificeerd is. Ook de automatisering is uitbesteed (zie hierboven).

Integriteit en Compliance risico

Leeuwarder Onderlinge streeft maatschappelijk verantwoord ondernemen na, in de overtuiging dat dit voor haar klanten en het bedrijf de beste waarborgen biedt voor een zekere toekomst, ook op de langere termijn. Naleving van wetten en regels is daarbij een voorwaarde. In 2009 hebben er awareness bijeenkomsten plaatsgevonden om het integriteitbewustzijn van de medewerkers te verhogen. Onderwerpen die aan bod zijn gekomen zijn gedragscode verzekeraars, mededinging, gedragscode geïnformeerde verlenging en contractstermijnen, gedragscode verwerking persoonsgegevens, gedragscode letselschade, fraudeprotocol en de klachtenprocedure. Leeuwarder Onderlinge heeft in 2009 deelgenomen aan een self assesment van het Verbond Van Verzekeraars.

Het doel van deze toetsing is een betere naleving van de bindende zelfregulering van de leden van het verbond.

Vooruitzichten

Het boekjaar 2010 wordt een overgangsjaar waarin door de vernieuwde Raad van Bestuur met de Raad van Commissarissen de nieuwe strategie voor de komende jaren wordt bepaald en in gang wordt gezet. Deze strategie moet er op gericht zijn een substantiële groei van het premie-inkomen te realiseren. Groei is nodig om op langere termijn de zelfstandige positie en kwaliteit van dienstverlening aan onze leden te kunnen waarborgen. Om deze groei te realiseren zullen wij de focus leggen op samenwerking met het intermediaire kanaal. Hiervoor zullen aanpassingen en uitbreidingen moeten worden doorgevoerd in het productaanbod van de Leeuwarder Onderlinge. Voor de realisatie hiervan zullen tevens mogelijke samenwerkingsverbanden worden onderzocht. Bovendien zal de inrichting van de interne organisatie en de processen meer moeten worden afgestemd op deze wijze van distributie.

In de eerste drie maanden van het nieuwe boekjaar hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan die hier moeten worden vermeld.

29 april 2010

S. Hijlkema, voorzitter Raad van Bestuur

B.P. Posthumus, lid Raad van Bestuur

Jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening
Enkelvoudige jaarrekening

Geconsolideerde jaarrekening

Geconsolideerde balans
Geconsolideerde winst-en-verliesrekening
Geconsolideerd kasstroomoverzicht
Toelichting op de geconsolideerde
jaarrekening

Geconsolideerde balans per 31 december 2009

(na resultaatbestemming)

	Toelichting	31.12.2009	31.12.2008
Actief		€	€
Beleggingen	1.		
Terreinen en gebouwen:			
Voor eigen gebruik		1.800.000	1.800.000
Overige terreinen en gebouwen		3.220.886	3.220.886
		<u>5.020.886</u>	<u>5.020.886</u>
Overige financiële beleggingen:			
Aandelen		6.362.548	5.213.883
Obligaties e.d.		2.199.092	1.665.440
Vorderingen uit hypothecaire leningen		619.090	622.922
Vorderingen uit andere leningen		1.863.381	30.000
Deposito's bij kredietinstellingen		642.231	1.415.315
		<u>11.686.342</u>	<u>8.947.560</u>
		16.707.228	13.968.446
Vorderingen			
Vorderingen uit directe verzekering op:			
Verzekeringnemers	2.	31.552	19.992
Tussenpersonen		84.895	90.886
Verzekeringsmaatschappijen		3.411	4.385
Herverzekeraars		156.740	26.653
Overige vorderingen	3.	8.459	2.627
Belastingen en sociale lasten		141.882	448
Participanten		-	29.692
		<u>-</u>	<u>29.692</u>
		426.939	174.683
Overige activa			
Materiële vaste activa	4.	489.900	512.748
Liquide middelen	5.	2.118.656	2.054.891
		<u>2.608.556</u>	<u>2.567.639</u>
Overlopende activa			
Lopende rente en huur		102.933	96.374
Overlopende acquisitiekosten		107.367	93.109
Overige overlopende activa		28.491	1.887.989
		<u>238.791</u>	<u>2.077.472</u>
		<u>19.981.514</u>	<u>18.788.240</u>

Passief	Toelichting	31.12.2009	31.12.2008
		€	€
Groepsvermogen		15.334.426	14.571.210
Aandeel derden		<u>-</u>	<u>-190.293</u>
		15.334.426	14.380.917
Technische voorzieningen			
Voor niet verdiende premies:	6.		
Bruto		362.304	407.395
Herverzekeringsdeel		<u>-24.326</u>	<u>-27.392</u>
		<u>337.978</u>	<u>380.003</u>
Voor te betalen schade:	7.		
Bruto		1.388.119	912.392
Herverzekeringsdeel		<u>-244.610</u>	<u>-117.319</u>
		<u>1.143.509</u>	<u>795.073</u>
		1.481.487	1.175.076
Voorzieningen			
Belastingen	8.	2.325.823	2.097.460
Overige	9.	<u>11.028</u>	<u>18.947</u>
		2.336.851	2.116.407
Schulden			
Schulden uit directe verzekeringen:			
Verzekeringsmaatschappijen		81.542	128.786
Tussenpersonen		97.835	56.792
Verzekeringnemers		6.063	19.030
Herverzekeraars		111.181	122.206
Belastingen en premies sociale verzekeringen		92.086	181.185
Participanten		-	59.204
Overige schulden	10.	<u>439.580</u>	<u>541.174</u>
		828.287	1.108.377
Overlopende passiva		463	7.463
		<u>19.981.514</u>	<u>18.788.240</u>

Geconsolideerde winst-en-verliesrekening over 2009

	Toe- lichting	2009	2008
		€	€
Technische rekening schadeverzekering			
Verdiende premies eigen rekening			
Brutopremies		5.619.267	5.726.433
Herverzekeringspremies		<u>-1.422.694</u>	<u>-1.605.306</u>
		<u>4.196.573</u>	<u>4.121.127</u>
Wijziging technische voorzieningen niet-verdiende premies:			
Bruto		45.091	-16.710
Aandeel herverzekeraars		<u>-3.066</u>	<u>443</u>
		<u>42.025</u>	<u>-16.267</u>
		4.238.598	4.104.860
Van niet-technische rekening toegekende opbrengst uit beleggingen		265.007	249.310
Schaden eigen rekening			
Brutoschaden		1.643.403	2.368.539
Aandeel herverzekeraars		<u>-226.738</u>	<u>-760.253</u>
		<u>1.416.665</u>	<u>1.608.286</u>
Wijziging voorziening te betalen schaden:			
Bruto	11.	475.727	-848.068
Aandeel herverzekeraars		<u>-127.292</u>	<u>575.687</u>
		<u>348.435</u>	<u>-272.381</u>
		1.765.100	1.335.905
		2.738.505	3.018.265
Bedrijfskosten			
Acquisitiekosten		1.403.841	1.372.344
Wijziging overlopende acquisitiekosten		<u>15.594</u>	<u>3.934</u>
		1.419.435	1.376.278
Beheers- en personeelskosten en afschrijvingen materiële vaste activa	12.	1.683.783	1.596.900
Commissie en winstdelingen ontvangen van herverzekeraar		<u>-158.679</u>	<u>-151.294</u>
Resultaat technische rekening Schadeverzekering	13.	<u>-206.034</u>	<u>196.381</u>

Niet technische rekening

	Toe- lichting	2009	2008
			€
Resultaat technische rekening			
Schadeverzekering		-206.034	196.381
Opbrengsten uit beleggingen			
Terreinen en gebouwen		154.303	161.193
Overige beleggingen	14.	431.926	525.244
Waardeveranderingen van beleggingen	15.	201.789	-
Gerealiseerde winst op beleggingen	16.	<u>190.278</u>	<u>51.858</u>
		978.296	738.295
Beleggingslasten			
Beheerskosten en rentelasten	17.	-290.784	-279.195
Waardeveranderingen van beleggingen	15.	-1.173	-119.298
Gerealiseerd verlies op beleggingen	16.	<u>-1.218</u>	<u>-1.597</u>
		-293.175	-400.090
Overige niet technisch resultaat			
Overige niet technische baten		138.760	120.178
Beheers- en personeelskosten		<u>-116.690</u>	<u>-104.059</u>
		22.070	16.119
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening		<u>-265.007</u>	<u>-249.310</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuit- oefening voor belastingen		236.150	301.395
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (bate respectievelijk laste)	18.	<u>48.001</u>	<u>-158.816</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuit- oefening na belastingen		<u><u>284.151</u></u>	<u><u>142.579</u></u>

Geconsolideerd kasstroomoverzicht over 2009

	2009	2008
		€
Kasstroom uit operationele activiteiten		
Resultaat voor belastingen	236.150	301.395
Directe belastingen	-122.232	-172.736
Mutatie technische voorziening	306.411	-256.114
Mutatie voorzieningen	-7.919	-1.504
Betaalde goodwill	-8.198	-19.269
Afschrijving bedrijfsmiddelen	147.879	190.238
Mutatie kortlopende schulden en overlopende passiva	-243.579	-140.985
Overlopende acquisitiekosten	-14.258	3.934
Ongerealiseerde koersresultaten	-231.589	258.265
Mutatie vorderingen en overlopende activa	-107.364	550.980
Totaal kasstroom uit operationele activiteiten	-44.699	714.204
Kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten		
Investerings- en aankopen:		
Aankoop minderheidsbelang	-78.521	-
Beleggingen in aandelen en obligaties	-670.000	-49.772
Overige beleggingen	-200.000	-937.395
Materiële vaste activa	-156.595	-58.652
Desinvesteringen, aflossingen en verkopen:		
Beleggingen in terreinen en gebouwen	-	2.296
Beleggingen in aandelen en obligaties	189.000	363.025
Overige beleggingen	993.016	-
Materiële vaste activa	31.564	-
Totaal kasstroom uit investerings- en beleggingsactiviteiten	108.464	-680.498
Transport	63.765	33.706

	2009	2008
		€
Transport	63.765	33.706
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Totaal kasstroom uit financieringsactiviteiten	0	0
Mutatie in liquide middelen	<u>63.765</u>	<u>33.706</u>
Liquide middelen 1 januari	2.054.891	2.021.185
Liquide middelen 31 december	<u>2.118.656</u>	<u>2.054.891</u>
Mutatie in liquide middelen	<u>63.765</u>	<u>33.706</u>

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

Algemeen

Activiteiten

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. gevestigd Eenhoorn 2 te Leeuwarden:

- het sluiten van schadeverzekeringen;

Leon Re AG:

- het optreden als herverzekeringsmaatschappij ten behoeve van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.;

Leon Vastgoed B.V.:

- het exploiteren van het kantoorgebouw van de Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.;

Leon Holding B.V.:

- het deelnemen in brancheverwante activiteiten.

Groepsverhoudingen

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. staat aan het hoofd van een groep rechtspersonen. Een overzicht van de gegevens vereist op grond van de artikelen 2:379 en 2:414 BW is onderstaand opgenomen:

Geconsolideerde maatschappijen:

Naam	Statutaire zetel	Aandeel in het geplaatste kapitaal
Leon Holding B.V.	Leeuwarden	100%
Assurantie Kompas B.V. (Middellijk)	Bolsward	100%
Leon Vastgoed B.V.	Leeuwarden	100%
Leon Re AG	Zug (Zwitserland)	100%

Per 29 december 2009 heeft Leon Holding BV het minderheidsbelang ad 35% in Assurantie Kompas B.V. gekocht, waardoor zij per die datum een 100% belang heeft in Assurantie Kompas B.V.

Grondslagen voor de consolidatie

In de geconsolideerde jaarrekening van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. zijn de financiële gegevens verwerkt van de tot de groep behorende maatschappijen. De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld met toepassing van de grondslagen voor de waardering en de resultaatbepaling van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.

De financiële gegevens van de groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen zijn volledig in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen onder eliminatie van de onderlinge verhoudingen en transacties. Belangen van derden in het vermogen en in het resultaat van groepsmaatschappijen zijn afzonderlijk in de geconsolideerde jaarrekening tot uitdrukking gebracht.

De resultaten van nieuw verworven groepsmaatschappijen en de andere in de consolidatie meegenomen rechtspersonen en vennootschappen worden geconsolideerd vanaf de overname-datum. Op die datum worden de activa, voorzieningen en schulden gewaardeerd tegen de reële waarden. De betaalde goodwill wordt direct ten laste van het eigen vermogen gebracht. De resultaten van afgestoten deelnemingen worden in de consolidatie verwerkt tot het tijdstip waarop de groepsband wordt verbroken.

Algemene grondslagen voor de opstelling van de geconsolideerde jaarrekening

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

De waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende grondslag voor de specifieke balanspost anders wordt vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarde.

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop ze betrekking hebben. Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verplichtingen en mogelijke verliezen die hun oorsprong vinden voor het einde van het verslagjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Stelselwijziging 2009

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. heeft gekozen voor de door de Raad voor de Jaarverslaggeving in RJ-Uiting 2009-6 toegestane optie om de (Nederlandse) pensioenverplichtingen met ingang van 2009 te waarderen volgens de ‘verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering’ zoals nader uiteengezet onder de grondslagen voor de waardering van de voorzieningen. Als gevolg van deze stelselwijziging is er geen pensioenvoorziening meer, terwijl die in de jaarrekening 2008 was opgenomen voor een bedrag van €1.275.627. Het cumulatief effect van de stelselwijziging per 1 januari 2009 (na belastingen) ad €686.422 is rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkt. Aangezien geen berekening van de voorziening ultimo 2009 heeft plaatsgevonden volgens het oude stelsel is het effect van de stelselwijziging op het vermogen ultimo 2009 en op het resultaat over 2008 niet te bepalen en derhalve niet toegelicht. De vergelijkende cijfers over 2008 zijn op het nieuwe stelsel aangepast. De in deze jaarrekening gepresenteerde pensioenlasten over 2008 zijn door de stelselwijziging €177.719 hoger dan in de jaarrekening over 2008. Het gepresenteerde resultaat na belastingen over 2008 is hierdoor circa €129.332 lager dan in de jaarrekening over 2008. De invloed van de stelselwijziging op de komende boekjaren kan niet worden bepaald omdat die (mede) afhankelijk is van toekomstige ontwikkelingen in de onder het voorgaande stelsel gehanteerde actuariële grondslagen

Vergelijkende cijfers

Ten behoeve van het inzicht zijn daar waar nodig de vergelijkende cijfers 2008 aangepast.

Omrekening van vreemde valuta's

Vorderingen, schulden en verplichtingen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per balansdatum.

Transacties in vreemde valuta's gedurende de verslagperiode worden in de jaarrekening verwerkt tegen de koers van afwikkeling. De uit de omrekening per balansdatum voortvloeiende koersverschillen worden opgenomen in de winst-en-verliesrekening.

De buitenlandse groepsmaatschappijen en niet-geconsolideerde deelnemingen kwalificeren als zelfstandige buitenlandse eenheden. Voor de omrekening van de jaarrekening van deze buitenlandse eenheden wordt de koers op balansdatum gehanteerd voor de balansposten en de gemiddelde koers voor de posten van de winst-en-verliesrekening. De omrekeningsverschillen die optreden, worden rechtstreeks ten gunste of ten laste van het groepsvermogen gebracht.

Grondslagen voor de waardering van activa en passiva

Beleggingen

De beleggingen in terreinen en gebouwen, aandelen en obligaties worden gewaardeerd tegen actuele waarde. De waardevermeerderingen ten opzichte van de kostprijs worden opgenomen in de herwaarderingsreserve rekening houdend met belastinglatenties. Deze worden opgenomen in de voorziening voor latente belastingverplichtingen.

De bepaling van de actuele waarde is voor de diverse categorieën activa als volgt:

Terreinen en gebouwen

Vrijwillige onderhandse verkoopwaarde in verhuurde of verpachte staat.

Deze waarde wordt getaxeerd door een onafhankelijk deskundige. Deze taxaties vinden elke drie jaar plaats.

Bij renovatie van of vernieuwingen aan belegde onroerende goederen worden de aan deze onroerende goederen aangebrachte verbeteringen geactiveerd, indien de verbeteringen een hogere rendementswaarde met zich meebrengen. De activering is begrensd tot maximaal het bedrag van de taxatiewaarde na renovatie of vernieuwing minus het bedrag van de taxatie-waarde vóór renovatie of vernieuwing.

Aandelen

Courante aandelen worden gewaardeerd tegen beurswaarde. Ongerealiseerde positieve waardemutaties worden in de herwaarderingsreserve verantwoord.

Obligaties

Obligaties worden gewaardeerd tegen beurswaarde. Ongerealiseerde positieve waardemutaties worden in de herwaarderingsreserve verantwoord.

Vorderingen uit hypothecaire leningen

Alle hypothecaire leningen worden opgenomen tegen aflossingswaarde, eventueel onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid, bepaald op basis van individuele beoordeling.

Vorderingen uit andere leningen

Alle onderhandse leningen worden opgenomen tegen aflossingswaarde, eventueel onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid, bepaald op basis van individuele beoordeling.

Deposito's bij kredietinstellingen

Alle deposito's bij kredietinstellingen worden opgenomen tegen nominale waarde, eventueel onder aftrek van een voorziening voor oninbaarheid, bepaald op basis van individuele beoordeling.

Vorderingen

Vorderingen op derden worden opgenomen tegen nominale waarde, zonodig onder aftrek van een voorziening wegens oninbaarheid. De voorzieningen worden bepaald op basis van individuele beoordeling van de posten. De vorderingen inzake premies worden genomen op het moment van de polisdatum.

Overige activa

Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden gewaardeerd op verkrijgingsprijs, verminderd met de cumulatieve afschrijvingen en indien van toepassing met bijzondere waardeverminderingen. De afschrijvingen worden gebaseerd op de geschatte economische levensduur en worden berekend op basis van een vast percentage van de verkrijgingsprijs, rekening houdend met een eventuele residuwaarde. Er wordt afgeschreven vanaf het moment van ingebruikneming. Op terreinen wordt niet afgeschreven.

Technische voorzieningen

Premies

Een deel van de premietermijnen loopt niet gelijk met het boekjaar. Premies die betrekking hebben op het volgende boekjaar worden opgenomen in de voorziening premies.

Het aandeel van herverzekeraars in de technische voorziening premies is bepaald aan de hand van de lopende contracten en wordt op de balans in mindering gebracht op de technische voorziening.

Schaden

De voorziening voor schade betreft uitsluitend de schade die tot en met 31 december van het boekjaar plaatsvonden en waarvan de schade-omvang per balansdatum nog niet vaststaat. De hoogte van de schade wordt per individuele post geschat.

Het aandeel van herverzekeraars in de technische voorziening schade is bepaald aan de hand van de lopende contracten en wordt op de balans in mindering gebracht op de technische voorziening.

Daarnaast is in de reserve rekening gehouden met de interne afwikkelingskosten die met deze schade samenhangen.

Voorzieningen

Latente belastingen

De latente belastingen worden berekend over de verschillen tussen de boekwaarde volgens de balans en de fiscale boekwaarde van bedrijfsmiddelen en beleggingen, alsmede over de fiscale egaliseringsreserve. De latenties worden berekend tegen het toekomstige nominale vennootschapsbelastingtarief.

Voorzieningen voor personeelsbeloningen

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. heeft een pensioenregeling, die wordt gefinancierd door afdrachten aan pensioenuitvoerders. De pensioenverplichting wordt gewaardeerd volgens de 'verplichting aan de pensioenuitvoerder benadering'. In deze benadering wordt de aan de pensioenuitvoerder te betalen premie als last in de winst-en-verliesrekening verantwoord.

Aan de hand van de uitvoeringsovereenkomst wordt beoordeeld of en zo ja welke verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie op balansdatum bestaan. Deze additionele verplichtingen, waar onder eventuele verplichtingen uit herstelplannen van de pensioenuitvoerder, leiden tot lasten voor de vennootschap en worden in de balans opgenomen in een voorziening. Bij eindloonregelingen wordt een verplichting (voorziening) voor (coming) backservice opgenomen indien toekomstige salarisverhogingen op balansdatum reeds zijn toegezegd.

De waardering van de verplichting is de beste schatting van de bedragen die noodzakelijk zijn om deze per balansdatum af te wikkelen. Indien het effect van de tijds waarde van geld materieel is wordt de verplichting gewaardeerd tegen de contante waarde. Discontering vindt plaats op basis van rentetarieven van hoogwaardige ondernemingsobligaties.

Toevoegingen aan en vrijval van de verplichtingen komen ten laste respectievelijk ten gunste van de winst-en-verliesrekening.

Een pensioenvordering wordt in de balans opgenomen wanneer de vennootschap beschikkingsmacht heeft over de pensioenvordering en het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen die de pensioenvordering in zich bergt, zullen toekomen aan de vennootschap, en de pensioenvordering betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Ultimo 2009 (en 2008) waren er voor de groep geen pensioenvorderingen en geen verplichtingen naast de betaling van de jaarlijkse aan de pensioenuitvoerder verschuldigde premie.

Jubileumuitkeringen

De verplichting voor uitgestelde personeelsbeloningen/jubileumuitkeringen wordt jaarlijks op balansdatum berekend. De berekening vindt plaats op basis van actuariële grondslagen.

Grondslagen voor de bepaling van het resultaat

Baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Kosten en schaden worden in acht genomen zodra zij kunnen worden geconstateerd.

Winsten worden slechts opgenomen voor zover zij op balansdatum zijn verwezenlijkt.

Nog niet vastgestelde schaden worden voor het geschatte schadebedrag opgenomen. Onder geboekte premies worden verstaan de polispremies na aftrek van storni.

Keuzedividenden in de vorm van aandelen worden voor het zogenoemde gemiste contante dividend opgenomen. De resultaten uit beleggingen worden voor zover het betreft de opbrengsten verantwoord onder "opbrengst beleggingen". Niet gerealiseerde vermogenswinsten of -verliezen worden toegevoegd of onttrokken aan de herwaarderingsreserve.

Bij toevoegingen aan de herwaarderingsreserve wordt eerst een bedrag afgezonderd voor latente belastingen. De gerealiseerde herwaarderingsreserves worden verantwoord in de winst-en-verliesrekening onder "gerealiseerde winst op beleggingen".

De toerekeningen van de niet technische rekening naar de technische rekening en omgekeerd wordt bepaald naar werkelijke kosten.

Belastingen worden berekend over het resultaat over het boekjaar, rekening houdend met fiscale faciliteiten. De berekeningen geschieden tegen het nominale tarief.

Bedrijfstechnische gegevens

Overlopende tekening

Mutaties inzake een bepaald jaar worden tot medio december verwerkt in het betreffende boekjaar. Na medio december bekend geworden mutaties worden verwerkt in het volgende tekenjaar. Het effect van deze overlopende tekening op de resultaten is zeer gering.

Een deel van de premieremijnen is niet gelijk aan het boekjaar. Vooruitontvangen premies worden opgenomen in een premiereserve onder het hoofd "technische voorzieningen".

Herverzekering

Voor de herverzekering van risico's zijn hoofdzakelijk non-proportionele en facultatieve herverzekeringscontracten afgesloten. Om het risico van calamiteiten te beperken zijn "catastrofe"-contracten afgesloten.

Grondslagen voor de opstelling van het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de indirecte methode.

De geldmiddelen in het kasstroomoverzicht bestaan uit liquide middelen en vlottende effecten. De effecten kunnen worden beschouwd als zeer liquide beleggingen.

Kasstromen in vreemde valuta's worden omgerekend tegen een geschatte gemiddelde koers. Koersverschillen inzake geldmiddelen worden afzonderlijk in het kasstroomoverzicht getoond.

Winstbelastingen, ontvangen interest en ontvangen dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit operationele activiteiten. Betaalde interest en betaalde dividenden worden opgenomen onder de kasstroom uit financieringsactiviteiten.

De verkrijgingsprijs van verworven groepsmaatschappijen wordt opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten, voor zover betaling in geldmiddelen heeft plaatsgevonden. Hierbij worden geldmiddelen aanwezig in deze groepsmaatschappijen afgetrokken van de aankoopprijs.

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde balans

1. Beleggingen

De ontwikkeling van de beleggingen (in duizenden euro's) is als volgt:

	Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	Overige terreinen en gebouwen	Belegging -en in groeps- maat- schappijen	Aan- delen	Obli- gaties	Vorder- ingen uit hypothe- caire leningen	Vorder- ingen uit andere leningen	Deposito's bij krediet- instellingen	Totaal
	€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000
Boekwaarde 01-01-2009	1.800	3.221	0	5.214	1.665	623	30	1.415	13.968
Aankopen/verstrekkingen				68	602		1.838		2.508
Waarestijging				1.105	97				1.202
Totaal vermeerdering	-	-	-	1.173	699	-	1.838	-	3.710
Verkopen/aflossingen				24	165	4	5	773	971
Waardeverminderingen									
Totaal verminderingen	-	-	-	24	165	4	5	773	971
Balanswaarde per 31 december 2009	1.800	3.221	0	6.363	2.199	619	1.863	642	16.707

Deposito's bij kredietinstellingen

	31.12.2009	31.12.2008
	€	€
Handelsbanken (deposito's)	496.320	1.277.656
Roparco	145.911	137.659
	<u>642.231</u>	<u>1.415.315</u>

De deposito's per 31 december 2009 hebben een looptijd van minder dan een jaar.

De verkrijgingsprijzen van de activa die gewaardeerd zijn op reële waarde zijn:

	31.12.2009
	€
Terreinen en gebouwen voor eigen gebruik	1.712.780
Overige terreinen en gebouwen	1.462.271
Aandelen	2.080.190
Obligaties	2.137.605

Vorderingen

2. Verzekeringnemers

	31.12.2009	31.12.2008
	€	€
Debiteuren	36.552	24.992
Voorziening dubieuze vorderingen	-5.000	-5.000
Balans ultimo boekjaar	<u>31.552</u>	<u>19.992</u>

3. Overige vorderingen

De overige vorderingen hebben een looptijd van minder dan een jaar.

Overige activa

4. Materiële vaste activa

Het verloop en de specificatie van deze post is als volgt:

	Info verw. apparatuur	Assurantie software	Kantoor- inventaris	Vervoer- middelen	Huurders- belang	Totaal
	€	€	€	€	€	€
Boekwaarde per						
1 januari 2009	34.390	134.482	26.115	88.062	229.699	512.748
Aanschaffingen	66.053	5.569	878	84.095	-	156.595
Afschrijvingen	18.050	46.996	8.821	33.451	30.998	138.316
Verkoop/Afschaffing	9.944	-	-	31.183	-	41.127
Boekwaarde per						
31 december 2009	<u>72.449</u>	<u>93.055</u>	<u>18.172</u>	<u>107.523</u>	<u>198.701</u>	<u>489.900</u>
Cum. afschrijving per 31 december 2009	<u>65.369</u>	<u>538.557</u>	<u>39.378</u>	<u>40.964</u>	<u>111.278</u>	<u>795.546</u>
Afschrijvingspercentages	<u>20%</u>	<u>20%</u>	<u>20%</u>	<u>20%</u>	<u>10%</u>	

5. Liquide middelen

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Kas	190	385
Bank	860.466	1.604.506
Deposito's	<u>1.258.000</u>	<u>450.000</u>
	<u><u>2.118.656</u></u>	<u><u>2.054.891</u></u>

De deposito's per 31 december 2009 hebben een looptijd van minder dan 1 jaar.

Aandeel van de rechtspersoon in het groepsvermogen

Voor een toelichting op het aandeel van de rechtspersoon in het groepsvermogen wordt verwezen naar de toelichting op het eigen vermogen in de enkelvoudige jaarrekening.

Technische voorzieningen

6. Premies

Een deel van de premietermijnen is niet gelijk aan het boekjaar. Vooruitontvangen premies worden op de balans onder dit hoofd gepassiveerd. De premies herverzekeraar betreft het aandeel van de herverzekeraar in de vooruitontvangen premies. De voorziening heeft in het algemeen een kortlopend karakter.

Het verloop is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Balans per 1 januari	407.395	390.685
Mutatie	<u>-45.091</u>	<u>16.710</u>
Balans per 31 december	<u><u>362.304</u></u>	<u><u>407.395</u></u>

7. Schaden

Dit betreft het totaal van de schaden gemeld in het boekjaar waarvan het schadebedrag per balansdatum nog niet volledig vastgesteld kon worden. Deze schaden zijn opgenomen voor het geschatte schadebedrag. Daarnaast is in de reserve rekening gehouden met de interne afwikkelingskosten die met deze schaden samenhangen. De schade-uitkeringen herverzekeraars betreft het aandeel van de nog te betalen schaden van herverzekeraars. De voorziening heeft in het algemeen een kortlopend karakter.

Het verloop is als volgt:	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Balans per 1 januari	912.392	1.760.460
Betaald vorige tekenjaren	-540.839	-1.304.065
Vrijval/toevoeging vorige tekenjaren	94.660	-157.081
Schadereserve oude tekenjaren ultimo boekjaar	466.213	299.314
Schadereserve huidige tekenjaar	921.906	613.078
Balans per 31 december	<u>1.388.119</u>	<u>912.392</u>

Voorzieningen

8. Belastingen

De belastinglatentie is berekend tegen het nominale vennootschapsbelastingtarief van 25,5%.

Het verloop is als volgt:	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Balans per 1 januari	2.097.460	2.838.244
Dotatie respectievelijk vrijval	228.363	-740.784
Balans per 31 december	<u>2.325.823</u>	<u>2.097.460</u>

9. Overige voorzieningen

Voorziening jubileum uitkering

Dit betreft de vanaf het boekjaar 2006 gevormde voorziening voor toekomstige jubileumuitkeringen als gevolg van gewijzigde regelgeving. Deze voorziening is per 31 december 2009 berekend. Belangrijke uitgangspunten zijn:

- Disconteringsvoet 3%;
- Salarisstijging 1,5%;
- Blijfkans: overeenkomstig ervaringscijfers van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.

De voorziening jubileum uitkeringen is als volgt samengesteld:	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2008</u>
	€	€
Balans per 1 januari	18.947	20.451
Vrijval	<u>-7.919</u>	<u>-1.504</u>
Balans per 31 december	<u><u>11.028</u></u>	<u><u>18.947</u></u>

De voorziening heeft in het algemeen een langlopend karakter.

Schulden

10. Overige schulden

Onder overige schulden is een bedrag van €23.302 opgenomen wegens nog te betalen aankoop onroerend goed. Dit betreft de contante waarde van nog gedurende 10 jaar verschuldigde termijnen.

De overige kortlopende schulden hebben een looptijd korter dan een jaar.

Overige toelichtingen

Informatie inzake ontvangen en gestelde zekerheden

Er zijn door de Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. voor een bedrag van €1.134 (2008: €1.134) zekerheden gesteld in de vorm van bankgaranties. De ontvangen zekerheden voor de hypothecaire vorderingen in de vorm van hypothecaire inschrijvingen bedraagt €1.097.657 (2008: €1.097.657).

Niet uit de balans blijvende verplichtingen

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. maakt deel uit van een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting tezamen met Leon Vastgoed B.V. en Leon Holding B.V.

Zij is als zodanig hoofdelijk aansprakelijk voor eventuele belastingschulden van de eenheid.

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. is voor een jaarlijks bedrag van €134.501 verplichtingen aangaan voor het onderhoud van assurantie software.

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. heeft investeringsverplichtingen van tezamen €54.157 voor de aanschaf van een vervoermiddel en daarnaast voor de financiering van een interne verbouwing.

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. neemt deel aan de Nederlandse Herverzekeringsmaatschappij voor Terrorismeschaden N.V. Op basis van het deelnemerspercentage staat de Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. in de eerste layer garant voor een bedrag van €32.599.

Toelichting op de onderscheiden posten van de geconsolideerde winst-en-verliesrekening

11. Uitloopresultaten voorziening bruto schaden

Boekjaar Branche	2009		2008		2009		2008		2009		2008	
	Brand	€000	AVP	€000	Overig	€000	Totaal	€000	€000	€000	€000	
Schadejaar												
-1	125	70	1	-16	6	-1	132	53				
-2	-21	4	-13	-1	7	-5	-27	-2				
-3	22	97	-12	0	-23	10	-13	107				
Ouder	4	0	-191	-3	1	2	-186	-1				
Totaal	130	171	-215	-20	-9	6	-94	157				

12. Personeelskosten

	2009	2008
	€	€
Salarissen	1.036.600	963.551
Sociale lasten	57.870	53.931
Pensioenkosten	322.416	234.672
Overige personeelskosten	133.090	92.583
	<u>1.549.976</u>	<u>1.344.737</u>

Honoraria accountantsorganisatie

De totalen van de ten laste van het resultaat van het boekjaar gebrachte honoraria voor werkzaamheden van de externe accountant en de accountantsorganisatie bedragen €103.014
Dit bedrag is als volgt onder te verdelen:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
		€
Controle van de jaarrekening	43.150	48.195
Andere controle opdrachten	-	3.511
Fiscale adviesdiensten	24.415	6.461
Andere niet-controle diensten	35.449	21.849
	<u>103.014</u>	<u>80.016</u>

Bezoldiging Raad van Commissarissen en Ledenraad

Voor de bezoldiging van de Raad van Commissarissen en de Ledenraad van de Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. kwam in 2009 een bedrag van €44.377 (2008: €23.644) ten laste van de rechtspersoon en haar groepsmaatschappijen.

Bezoldiging Raad van Bestuur Leeuwarder Onderlinge en Leon Re AG

Voor de bezoldiging van de Raad van Bestuur van de Leeuwarder Onderlinge U.A. kwam in 2009 een bedrag van €412.222 en voor Leon Re AG een bedrag van €35.399 ten laste van de rechtspersoon en haar groepsmaatschappijen (2008: €353.627).

13. Resultaat technische rekening

Het technisch resultaat is toe te rekenen aan een aantal branchegroepen. Het technische resultaat van de drie belangrijkste groepen is als volgt:

Technische rekening	Brand	Algemene	Motorrijtuig
	€000	aansprakelijkheid €000	casco €000
Verdiende premies eigen rekening	3.952	146	44
Van niet-technische rekening toege- rekende opbrengsten uit beleggingen	244	13	1
Schaden eigen rekening	-1.570	-75	-31
Totaal bedrijfskosten	-2.730	-111	-22
Resultaat technische rekening	<u>-104</u>	<u>-27</u>	<u>-8</u>
Herverzekeringssaldo	993	-165	-

Werknemers

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. en haar groepsmaatschappijen hadden in 2009 gemiddeld 18 werknemers in dienst (2008: 20).

Niet technische rekening

14. Overige beleggingen

	2009	2008
	€	€
Obligaties	74.947	87.259
Aandelen	150.890	331.662
Hypotheken	22.316	12.889
Deposito's	61.353	65.234
Banken	7.624	75.783
Diversen	114.796	-47.583
	<u>431.926</u>	<u>525.244</u>

15. Waardeveranderingen beleggingen

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Waardeverandering (opbrengst):		
Aandelen	138.164	-
Obligaties	<u>63.625</u>	-
	<u>201.789</u>	-
Waardeverandering (last):		
Aandelen	-	-51.312
Obligaties	<u>-1.173</u>	<u>-67.986</u>
	<u>-1.173</u>	<u>-119.298</u>

16. Gerealiseerd resultaat beleggingen

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Gerealiseerde winst:		
Aandelen	189.334	19.163
Onroerend goed	<u>944</u>	<u>32.695</u>
	<u>190.278</u>	<u>51.858</u>
Gerealiseerd verlies:		
Aandelen	-1.218	-
Obligaties	<u>-</u>	<u>-1.597</u>
	<u>-1.218</u>	<u>-1.597</u>

17. Beheerskosten en rentelasten

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Kosten beheer en exploitatie	51.114	74.890
Overige kosten	<u>239.670</u>	<u>204.305</u>
	<u>290.784</u>	<u>279.195</u>

18. Belastingen

Het effectieve belastingpercentage bedraagt -20% (2008 43%).

Deze afwijkende belastingdruk wordt veroorzaakt doordat er in 2009 sprake is van een nagekomen fiscale bate ad €72.000 uit eerdere jaren.

Enkelvoudige jaarrekening

Enkelvoudige balans
Enkelvoudige winst-en-verliesrekening
Toelichting op de enkelvoudige
jaarrekening

Enkelvoudige balans per 31 december 2009

(na resultaatbestemming)

	Toelichting	31.12.2009	31.12.2008
Actief		€	€
Beleggingen	1.		
Terreinen en gebouwen:			
Overige terreinen en gebouwen		3.220.886	3.220.886
		<u>3.220.886</u>	<u>3.220.886</u>
Beleggingen in groepsmaatschappijen		5.797.088	5.868.226
Overige financiële beleggingen:			
Aandelen		5.108.654	4.118.008
Obligaties e.d.		1.683.104	1.095.724
Vorderingen uit hypothecaire leningen		619.090	622.922
Vorderingen uit andere leningen		225.150	30.000
Deposito's bij kredietinstellingen		642.231	1.413.194
		<u>8.278.229</u>	<u>7.279.848</u>
		17.296.203	16.368.960
Vorderingen			
Vorderingen uit directe verzekering op:			
Verzekeringnemers		31.552	19.992
Tussenpersonen		84.895	90.886
Verzekeringsmaatschappijen		3.411	4.385
Herverzekeraars		156.740	28.731
Overige vorderingen		8.121	2.627
Belastingen en sociale lasten		141.423	-
		<u>426.142</u>	<u>146.621</u>
Overige activa			
Materiële vaste activa		489.900	512.748
Liquide middelen		1.395.046	1.508.639
		<u>1.884.946</u>	<u>2.021.387</u>
Overlopende activa			
Lopende rente en huur		95.630	78.897
Overlopende acquisitiekosten		107.367	93.109
Overige overlopende activa		28.491	38.508
		<u>231.488</u>	<u>210.514</u>
		<u>19.838.779</u>	<u>18.747.482</u>

Passief	Toelichting	31.12.2009	31.12.2008
		€	€
Eigen vermogen	2.		
Herwaarderingsreserve		5.553.516	4.797.440
Overige reserves		<u>9.780.910</u>	<u>9.773.770</u>
		15.334.426	14.571.210
Technische voorzieningen			
Voor niet verdiende premies:			
Bruto		362.304	407.395
Herverzekeringsdeel		<u>-24.326</u>	<u>-27.392</u>
		337.978	380.003
Voor te betalen schade:			
Bruto		1.388.119	912.392
Herverzekeringsdeel		<u>-244.610</u>	<u>-118.826</u>
		1.143.509	793.566
		1.481.487	1.173.569
Voorzieningen			
Belastingen		1.935.975	1.713.568
Overige		<u>11.028</u>	<u>18.947</u>
		1.947.003	1.732.515
Schulden			
Schulden uit directe verzekeringen:			
Verzekeringsmaatschappijen		81.542	128.786
Tussenpersonen		97.835	56.791
Verzekeringnemers		6.063	19.030
Herverzekerders		111.181	122.206
Belastingen en premies sociale verzekeringen		70.184	107.230
Groepsmaatschappijen	3.	305.702	305.702
Overige schulden		<u>402.893</u>	<u>522.981</u>
		1.075.400	1.262.726
Overlopende passiva		463	7.462
		<u>19.838.779</u>	<u>18.747.482</u>

Enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2009

Technische rekening	Toe- lichting	2009	2008
Schadeverzekering		€	€
Verdiende premies eigen rekening			
Brutopremies		5.619.267	5.715.970
Herverzekeringspremies		<u>-1.623.353</u>	<u>-1.655.306</u>
		<u>3.995.914</u>	<u>4.060.664</u>
Wijziging technische voorzieningen:			
Bruto		45.091	-16.710
Aandeel herverzekeraars		<u>-3.066</u>	<u>443</u>
		<u>42.025</u>	<u>-16.267</u>
		4.037.939	4.044.397
Van niet-technische rekening toegerekende opbrengst uit beleggingen		265.007	249.310
Schaden eigen rekening			
Brutoschaden		1.643.403	2.368.539
Aandeel herverzekeraars		<u>-226.873</u>	<u>-982.829</u>
		<u>1.416.530</u>	<u>1.385.710</u>
Wijziging voorziening te betalen schaden: Bruto		475.727	-848.068
Aandeel herverzekeraars		<u>-125.784</u>	<u>820.176</u>
		<u>349.943</u>	<u>-27.892</u>
		-1.766.473	-1.357.818
		2.536.473	2.935.889
Bedrijfskosten			
Acquisitiekosten		1.403.841	1.372.344
Wijziging overlopende acquisitiekosten		<u>15.594</u>	<u>3.934</u>
		1.419.435	1.376.278
Beheers- en personeelskosten en afschrijvingen bedrijfsmiddelen		1.659.175	1.611.697
Commissie en winstdelingen ontvangen van herverzekeraar		<u>-158.679</u>	<u>-151.294</u>
Resultaat technische rekening schadeverzekering		-383.458	99.208

	Toe- lichting	2009	2008
		€	€
Niet technische rekening			
Resultaat technische rekening			
Schadeverzekering		-383.458	99.208
Opbrengsten uit beleggingen			
Opbrengsten uit deelnemingen	348.904	-82.358	
Opbrengsten uit andere beleggingen:			
- Terreinen en gebouwen	154.302	161.193	
- Overige beleggingen	335.338	569.290	
Waardeveranderingen van beleggingen	67.865	-	
Gerealiseerde winst op beleggingen	<u>189.784</u>	<u>51.858</u>	
		1.096.193	699.983
Beleggingslasten			
Beheerskosten en rentelasten	-264.301	-240.980	
Waardeveranderingen van beleggingen	-	-119.298	
Gerealiseerd verlies op beleggingen	<u>-</u>	<u>-1.598</u>	
		-264.301	-361.876
Overige niet technisch resultaat			
Overige niet technische baten	138.760	120.178	
Beheers- en personeelskosten	<u>-116.690</u>	<u>-104.059</u>	
		22.070	16.119
Toegerekende opbrengst uit beleggingen overgeboekt naar technische rekening			
		<u>-265.007</u>	<u>-249.310</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuit- oefening voor belastingen			
		205.497	204.124
Belastingen resultaat uit gewone bedrijfsuitoefening (last respectievelijk bate)		<u>78.654</u>	<u>-61.545</u>
Resultaat uit gewone bedrijfsuit- oefening na belastingen			
		<u><u>284.151</u></u>	<u><u>142.579</u></u>

Toelichting op de enkelvoudige jaarrekening

Algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening

De enkelvoudige jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW.

Voor de algemene grondslagen voor de opstelling van de jaarrekening, de grondslagen voor de waardering van activa en passiva en de bepaling van het resultaat, alsmede voor de toelichting op de onderscheiden activa en passiva en de resultaten wordt verwezen naar de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening, voor zover hierna niet anders wordt vermeld.

Beleggingen in groepsmaatschappijen

Deelnemingen in groepsmaatschappijen:

De deelnemingen worden gewaardeerd op de nettovermogenswaarde. Deze nettovermogenswaarde wordt berekend op basis van de grondslagen van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.

De balanswaarde van een deelneming wordt hierbij verhoogd met het aandeel in de winst van de onderneming waarin wordt deelgenomen en verlaagd met het aandeel in het verlies en het door de onderneming uitgekeerde dividend.

De balanswaarde wordt eveneens aangepast voor rechtstreekse mutaties in het eigen vermogen van de onderneming waarin wordt deelgenomen. Deze aanpassing van de balanswaarde komt ten laste of ten gunste van het eigen vermogen.

Indien de waardering van een deelneming volgens deze methode negatief is geworden, wordt de deelneming op nihil gewaardeerd. Voor zover de deelnemende rechtspersoon het voornemen heeft deze deelneming tot betaling van haar schulden in staat te stellen, wordt een voorziening onder de passiva opgenomen ter grootte van de uit deze hoofde mogelijkerwijs te verwachten nadelen.

Beleggingen in groepsmaatschappijen:

Beleggingen in groepsmaatschappijen worden opgenomen tegen nominale waarde, onder aftrek van noodzakelijk geachte voorzieningen.

Toelichting op de onderscheiden posten van de balans

1. Beleggingen

De ontwikkeling van de beleggingen (in duizenden euro's) is als volgt:

	Overige terreinen en gebouwen	Beleggingen in groepsmaat- schappijen	Aan- delen	Obli- gaties	Vorder- ingen uit hypothe- caire leningen	Vorder- ingen uit andere leningen	Deposito's bij krediet instellingen	Totaal
	€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000	€000
Boekwaarde 01-01-2009	3.221	5.868	4.118	1.096	623	30	1.413	16.369
Aankopen/verstrekkingen			68	602		200		870
Resultaat deelnemingen		349						349
Waardestijging		63	923	75				1.061
Totaal vermeerdering	-	412	991	677	-	200	-	2.280
Verkopen/aflossingen		214		90	4	5	771	1.084
Goodwill		269						269
Totaal verminderingen	-	483	-	90	4	5	771	1.353
Balanswaarde per 31 december 2009	3.221	5.797	5.109	1.683	619	225	642	17.296

Deposito's bij kredietinstellingen:	31.12.2009	31.12.2008
	€	€
Handelsbanken (deposito's)	496.320	1.275.535
Roparco	145.911	137.659
	<u>642.231</u>	<u>1.413.194</u>

De deposito's per 31 december 2009 hebben een looptijd van minder dan een jaar.

De verkrijgingsprijzen van de activa die gewaardeerd zijn op reële waarde zijn:

	31.12.2009
	€
Overige terreinen en gebouwen	1.462.271
Aandelen	910.087
Obligaties	1.639.455

Beleggingen in groepsmaatschappijen bestaan uit:

	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2008</u>
	€	€
Leon Holding B.V.	331.646	555.439
Leon Vastgoed B.V.	490.254	436.002
Leon Ré AG	2.408.751	2.095.801
Leningen langlopend karakter	2.346.841	2.611.241
Rekening-courantverhoudingen langlopend karakter	219.596	167.573
Rekening-courantverhoudingen kortlopend karakter	-	2.170
	<u>5.797.088</u>	<u>5.868.226</u>

Het verloop van de deelneming in Leon Vastgoed B.V. is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Saldo per 1 januari	436.002	210.866
Bij: aandeel in het resultaat	54.252	26.444
Bij: herwaardering onroerend goed	-	198.692
Saldo per 31 december	<u>490.254</u>	<u>436.002</u>

Het verloop van de deelneming in Leon Ré AG is als volgt:

	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Saldo per 1 januari	2.095.801	2.244.412
Aandeel in het resultaat	249.631	-135.258
Herwaardering effecten	63.319	-179.054
Kapitaalstorting	-	165.701
Saldo per 31 december	<u>2.408.751</u>	<u>2.095.801</u>

Het verloop van de deelneming in Leon Holding B.V. is als volgt:	<u>2009</u>	<u>2008</u>
	€	€
Saldo per 1 januari	555.439	528.985
Bij: resultaat	45.021	26.454
Af: goodwill dochter	-268.814	-
Saldo per 31 december	<u>331.646</u>	<u>555.439</u>

De vorderingen op groepsmaatschappijen met een langlopend karakter worden als volgt gespecificeerd:

	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2008</u>
	€	€
Leningen	2.346.841	2.611.241
Rekening-courantverhoudingen	<u>219.596</u>	<u>167.573</u>
	<u>2.566.437</u>	<u>2.778.814</u>

De looptijd van de leningen is 10 jaar of langer en het rentepercentage bedraagt tussen 4-6%. Deze rekeningen-courant muteren gedurende het boekjaar. Er is voor zowel de leningen als de rekening-courantverhoudingen geen vast aflossingsschema.

De vordering op groepsmaatschappijen met een kortlopend karakter kunnen als volgt gespecificeerd worden:

	<u>31.12.2009</u>	<u>31.12.2008</u>
	€	€
Rekening-courantverhoudingen	<u>-</u>	<u>2.170</u>

2. Eigen vermogen

Herwaarderingsreserve

	2009	2008
	€	€
Balans per 1 januari	4.797.440	7.043.458
Bij: niet gerealiseerd koersresultaat	692.757	-
herwaardering effecten Leon Re AG	63.319	-
herwaardering onroerend goed	-	637.116
herwaardering onroerend goed Leon Vastgoed	-	198.692
Af: gerealiseerde herwaardering bij verkoop	-	-16.688
niet gerealiseerd koersresultaat	-	-2.886.084
herwaardering effecten Leon Re AG	-	-179.054
Balans per 31 december	<u>5.553.516</u>	<u>4.797.440</u>

Overige reserves

	2009	2008
	€	€
Balans per 1 januari oorsponkelijk gerapporteerd	9.087.348	8.792.228
Stelselwijziging 2009 en 2008	686.422	858.232
Herrekend eigen vermogen per 1 januari	9.773.770	9.650.460
Bij: resultaat 2009 respectievelijk 2008	284.151	142.579
Af: goodwill	-277.011	-19.269
Balans per 31 december	<u>9.780.910</u>	<u>9.773.770</u>

Solvabiliteit

Vereiste solvabiliteitsmarge

Het bedrag waarover de Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. wettelijk moet beschikken bedraagt €3.500.000.

Aanwezige solvabiliteitsmarge

Aansprakelijk vermogen	€
Overige reserves	9.780.910
Herwaarderingsreserve	5.553.516
	<u>15.334.426</u>
Af: prudentiële correcties waarde van deelneming in herverzekeraars	-2.408.751
Aanwezige solvabiliteitsmarge per 31 december 2009	<u><u>12.925.675</u></u>

Noodzakelijk geachte solvabiliteit

Vooruitlopend op toekomstige hogere kapitaaleisen als gevolg van invoering van Solvency II, acht het bestuur een solvabiliteit van €7.500.000 noodzakelijk.

3. Groepsmaatschappijen

Hieronder is de lening ad €305.702 aan Groepsmaatschappij Leon Vastgoed B.V. verantwoord. Het rentepercentage is 6%. Deze lening heeft een langlopend karakter. De overige kortlopende schulden hebben een kortlopend karakter.

Werknemers

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. had in 2009 gemiddeld, berekend op fulltime basis 18 werknemers in dienst (2008: 18).

Transacties met verbonden maatschappijen

Herverzekeringspremies:

Door Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. is aan Leon Ré AG een herverzekeringspremie ad €200.659 (2008: €50.000) betaald.

Schade aandeel herverzekeraar:

Door Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. is onder de schade aandeel herverzekeraar een bate ad €135 (2008: €222.576), ontvangen van Leon Ré AG, verantwoord.

Overige beleggingen en waardeveranderingen van beleggingen:

De Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. heeft van haar groepsmaatschappijen Leon Vastgoed en Leon Holding B.V. rente ad €123.335 (2008: €134.211) ontvangen.

Beheerskosten:

Door Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. is onder de beheerskosten de huurlast ad €153.882 (2008: €151.310) aan Leon Vastgoed B.V.verantwoord.

Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. heeft van Leon Holding B.V. een aflossing van een lening ontvangen ad €211.250 (2008: €113.750).

Ondertekening van de jaarrekening

Leeuwarden, 29 april 2010

Raad van Commissarissen:

De heer Ir. C.B. Mulder, voorzitter

De heer J.M.A. de Boer, vice-voorzitter

De heer W.O. Sierksma

Raad van bestuur:

De heer S. Hijlkema, voorzitter

De heer B.P. Posthumus

Overige gegevens

Accountantsverklaring

Hiervoor wordt verwezen naar de hierna opgenomen verklaring.

Statutaire regeling betreffende de bestemming van de winst

De statutaire bepalingen inzake de winstverdeling zoals vastgesteld in artikel 29 van de statuten is als volgt:

1. Ten laste van het batig saldo blijktens de jaarrekening worden tenminste zodanige bedragen toegevoegd aan de algemene reserve als nodig zijn om de solvabiliteitsmarge aanwezig te doen zijn waarover de Maatschappij krachtens de Wet op het Financieel Toezicht dient te beschikken.
2. Indien de jaarrekening van enig boekjaar een nadelig saldo aanwijst, zal het tekort worden gedekt ten laste van de algemene reserve of uit een of meer aanwezige reservefondsen. Ten laste van door de wet voorgeschreven reserves mag een tekort slechts worden gedelgd voor zover de wet dat toestaat.

Resultaatbestemming 2008

Het resultaat over 2008 ad €271.911 is conform de statutaire bepalingen toegevoegd aan de overige reserves.

Resultaatbestemming 2009

Het resultaat over het boekjaar 2009 ad €284.151 is vooruitlopend op de vaststelling van de jaarrekening toegevoegd aan de overige reserves.

Aan de Raad van Commissarissen van
Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A.

Datum
29 april 2010

Behandeld door
R.J. de Wilde RA

Accountantsverklaring

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2009 van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. te Leeuwarden bestaande uit de geconsolideerde en enkelvoudige balans per 31 december 2009 en de geconsolideerde en enkelvoudige winst-en-verliesrekening over 2009 met de toelichting gecontroleerd.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van de entiteit is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het jaarverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW. Deze verantwoordelijkheid omvat onder meer: het ontwerpen, invoeren en in stand houden van een intern beheersings-systeem relevant voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat, zodanig dat deze geen afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten bevat, het kiezen en toepassen van aanvaardbare grondslagen voor financiële verslaggeving en het maken van schattingen die onder de gegeven omstandigheden redelijk zijn.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht. Dienovereenkomstig zijn wij verplicht te voldoen aan de voor ons geldende gedragsnormen en zijn wij gehouden onze controle zodanig te plannen en uit te voeren dat een redelijke mate

van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De keuze van de uit te voeren werkzaamheden is afhankelijk van de professionele oordeelsvorming van de accountant, waaronder begrepen zijn beoordeling van de risico's van afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten. In die beoordeling neemt de accountant in aanmerking het voor het opmaken van en getrouw weergeven in de jaarrekening van vermogen en resultaat relevante interne beheersingssysteem, teneinde een verantwoorde keuze te kunnen maken van de controlewerkzaamheden die onder de gegeven omstandigheden adequaat zijn maar die niet tot doel hebben een oordeel te geven over de effectiviteit van het interne beheersingssysteem van de entiteit. Tevens omvat een controle onder meer een evaluatie van de aanvaardbaarheid van de toegepaste grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van schattingen die het bestuur van de entiteit heeft gemaakt, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Leeuwarder Onderlinge Verzekeringen U.A. per 31 december 2009 en van het resultaat over 2009 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende andere wettelijke voorschriften en/of voorschriften van regelgevende instanties

Op grond van de wettelijke verplichting ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder f BW melden wij dat het jaarverslag van de Raad van Bestuur, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Deloitte Accountants B.V.
was getekend: R.J. de Wilde RA